

De jeugdhulp kan grote stappen vooruit

Te veel goede bedoelingen, te weinig kennis

De jeugdzorg heeft alles in zich om de komende jaren grote stappen vooruit te maken. Kinderen kunnen sneller en beter worden geholpen gezond op te groeien. Daarvoor is het nodig kennis gericht in te zetten, te ontwikkelen en op te schalen. Dat gebeurt nog te weinig.

Jan Menting is nu ruim een jaar ambassadeur van het programma Zorglandschap Jeugd. De voormalig bestuurder van Yulius (Jeugd GGZ) moet zorgen dat overal in het land de jeugdhulp die nodig is beschikbaar is, ook zeer specialistische hulp. Menting werkt nauw samen met Peter Dijkshoorn, behandelend kinder- en jeugdpsychiater en bestuurder van Accare (Kinder- en jeugdpsychiatrie in Noord- en Oost-Nederland) en als adviseur namens de brancheorganisaties verbonden aan het programma.

Trauma's oppakken in de wijk

Na een jaar van intensieve contacten met jeugdregio's, brancheorganisaties, wijkteams en zorgorganisaties, vertellen ze over hun ervaringen. Allebei zien ze veel hobbels, maar zijn ze optimistisch over het potentieel om problemen beter op te lossen, dankzij de decentralisaties. Dat het nu nog niet uit de verf komt, vinden ze ook allebei.

'We hebben in Nederland goede jeugdhulp en we kunnen nu grote stappen zetten. De jeugdhulp en ook de organisatie ervan opereert te veel vanuit goede bedoelingen. Van een chirurg of een oncoloog zouden we dat nooit accepteren. Mijn rol als adviseur is te laten zien dat er kennis is die we moeten gebruiken om beter te worden,' zegt Dijkshoorn. Hij geeft er meteen voorbeelden bij. Uit onderzoek dat dit jaar gepubliceerd wordt, blijkt dat maar in 22% procent van de gevallen het gezin expliciet bij de behandeling wordt betrokken. 'Terwijl we weten dat dit bij uitstek van belang is. Ook werden vaak niet de best werkende activiteiten ingezet. Daar kunnen we veel winnen.'

Een mooi voorbeeld van kennis benutten is hoe Lucertis (jeugdGGZ) in Capelle aan den IJssel de deskundigheid van traumaherkenning in de wijkteams bracht. Een essentiële verbetering. 'We weten uit onderzoek dat trauma de oorzaak is van heel veel problemen, bovendien is trauma tegenwoordig goed en snel te behandelen dankzij onder meer de ontwikkeling van EDMR. Goed opgeleide specialisten helpen de anderen in het team om ook trauma te leren herkennen. Je zou het in elk wijkteam moeten hebben.'

'Gemeente moet sturen op inhoudelijke verbetering zorg'

Jeugdigen beter en eerder helpen om escalatie naar zwaardere zorg te voorkomen. Dat is het idee van de decentralisaties. Om het waar te maken, moet de versterking van teams in de wijken gelijk opgaan met de afbouw van bedden in instellingen.

‘Het is gevaarlijk bij de transformatie te bruuske bewegingen te maken,’ zegt Menting. Meermaals dreigden gaten te vallen in het zorglandschap doordat aanbieders failliet gingen. Of omdat aanbieders niet meer konden leveren omdat tarieven te veel onder druk staan. In zijn rol als stelselbeschermer praat Menting dan met gemeenten en aanbieders over passende oplossingen. De beste resultaten ziet hij in de zorgregio’s waar gemeenten en zorgaanbieders samen de koers uitzetten. ‘Het werkt niet om tegen zorgaanbieders te zeggen: dit willen we hebben. Je moet samen zoeken welke problemen je wilt voorkomen en oplossen, welke kant het uit moet gaan, en hoe je daar wilt komen. Dan kom je minder snel tegenover elkaar te staan.’

Een cultuur van ontvankelijk zijn en overleg tussen verschillende domeinen helpt ook. Menting vertelt over een gezin met twee eigen kinderen en twee pleegkinderen in de tienerleeftijd. Ze hadden behoefte aan eigen kamers, het huis was te klein. Wat nu? Moesten er kinderen het huis uit? Menting: ‘Gelukkig besloot de gemeente de bouw van een dakkapel te vergoeden, een relatief kleine investering in een algemene oplossing om hoge zorgkosten op een later moment te voorkomen. Want als een ding wetenschappelijk vaststaat, is het dat het slecht is kinderen steeds te verplaatsen.’

Resultaat snel inzetten

Gemeenten moeten in hun rol als opdrachtgever meer sturen op inhoudelijk betere (en effectievere) jeugdhulp, stelt Dijkshoorn. ‘Voor elke inkoper zijn er vier essentiële vragen.

- Is de geboden zorg het best bewezen antwoord op de gestelde vraag?
- Doet de aanbieder niet te veel diagnostiek?
- Zijn de bijwerkingen niet groter dan de opbrengst?
- En houdt de zorg op zodra het mogelijk is?

Verantwoord opdrachtgeverschap is dat je aanbieders aanspreekt op hun kennis. Wat krijg ik nou eigenlijk bij jou? Hoe laat jij zien dat jouw zorg volgend jaar weer wat beter is dan dit jaar? Het is een noodzakelijke prikkel om de jeugdhulp effectiever te maken. Dat geldt voor zorgorganisatie en evenzeer voor de Kinderbescherming en Jeugdbescherming’.

Wetenschappelijke inzichten en bewezen technieken komen nu te weinig aan in de praktijk. Als de eerder genoemde traumazorg al geïmplementeerd was, konden we gezinnen veel eerder goed kunnen helpen. Traumabehandeling, angstbehandeling, maar ook iets ogenschijnlijk eenvoudigs als echt luisteren naar de vraag van ouders en kinderen, dat is allemaal bewezen effectief, desondanks nauwelijks bekend en toegepast in de jeugdhulp. Dit geldt ook voor de wetenschappelijke onderzoeksresultaten van vroeg-behandeling van taal- en spraakstoornissen bij kinderen met autisme.

‘Het is cruciaal om dit soort resultaten snel te scholen en breed in te zetten, maar het blijft hangen in het verspreiden van protocollen. Dan lijkt het of iedereen ermee aan het werk gaat, terwijl het helemaal niet zo is.’ In de jeugdhulp moeten operationele processen van leren en training worden opgezet, zoals gebruikelijk in de medische zorg, vindt Dijkshoorn. Het veld van de jeugdhulp moet daarbij de universiteiten en hogescholen uitdagen om kennis te ontwikkelen voor en uit te dragen daar waar het nodig is: in de praktijk.

Basispalet voor elk wijkteam

Nu kent die praktijk een grote variatie. Menting verwacht dat die kleiner wordt naarmate teams in wijken meer gebruik maken van elkaars leerervaringen. ‘Er ontstaat een basispalet, van specialismen die je in elk wijk- of jeugdteam nodig hebt. Iemand die verstand heeft van veiligheid, en veiligheidsrisico’s kan wegen, een deskundige voor gezinssystemen, iemand die trauma kan herkennen. Vervolgens moet je de relatie tussen generalisten en specialistische aanbieders goed beleggen. Als iets heel veel voorkomt, kun je de specialist ook in het wijkteam brengen, zoals Lucertis in Capelle doet.’

Het ontwikkelen en inzetten van kennis – entameren, organiseren en faciliteren – is voor het programma Zorglandschap Jeugd de eerste prioriteit. Parallel daaraan loopt het ontwikkelen van de jeugdhulp in samenhang met aanverwante terreinen: maatschappelijke ondersteuning, medische zorg, participatie en schuldhulpverlening, en de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. ‘Want’, zegt Menting,

“Als we het goed doen, is de gemeente de beste schakel.

Daar komt alles samen, daar kun je het draaiend krijgen, ongeacht de silo waar de oplossing uit voortkomt. Als dat lukt, is iedereen blij. Dat is het perspectief.’